

Aquest lloc web fa servir cookies pròpies i de tercers per millorar l'experiència de navegació, i oferir continguts i serveis d'interès.

En continuar la navegació entenem que s'accepta la nostra política de cookies.

[Més informació](#)

D'acord

Català ▼

BARCELONA
METROPOLIS

CIUTAT DIGITAL

DOSSIER

GEN. 19

10 MINS

De la “smart city” a la ciutat democràtica

Arnau Monterde

Arnau Monterde és doctor en Societat de la Informació i el Coneixement per la UOC, des de 2011 és coordinador del projecte “Tecnopolítica” al grup de recerca Communication Networks and Social Change a l'Internet Interdisciplinary Institute de la mateixa universitat.

***Smart* és un adjectiu anglosaxó que vesteix molt. Representa la idea que les ciutats poden ser més intel·ligents i eficients gràcies a les tecnologies i a les dades que elles i els seus habitants generen. Moltes veus crítiques ja han alertat dels límits i riscos d'aquest model tecnocràtic. L'alternativa és aprofitar les tecnologies digitals per enfortir la democràcia i experimentar noves formes de govern del comú.**

Si les tecnologies de la comunicació en xarxa avui dia són una realitat dominant en les nostres vides, la ciutat és l'espai en què aquestes es materialitzen representant gran part dels conflictes i reptes existents de les societats contemporànies. Entendre avui la ciutat digital implica entendre aquest conjunt de desenvolupaments tecnològics que hi intervenen i que porten intrínseques unes determinades relacions (i transformacions) polítiques, econòmiques, socials, urbanes i de poder. De fet, la ciutat, o un determinat model de ciutat, està plenament immersa en una narrativa en què innovació i desenvolupament tecnològic, sensorització de l'espai i aplicació de la intel·ligència artificial —el que es resumeix en la noció més estesa de *smart city* (ciutat intel·ligent)— parteixen d'una determinada (i esbiaixada) visió de la tecnologia amb un axioma comú: tot desenvolupament tecnològic que suposi algun tipus de benefici social es percep com a políticament rellevant, innovador i positiu.

Els límits de la 'smart city'

Però, què hi ha darrere de la idea de *smart*? Què hi ha darrere de cotxes sense conductor o sensors que monitoren els nostres passos? És realment això útil i necessari per al futur de les nostres ciutats? *Smart* és un adjectiu anglosaxó que vesteix molt i representa una concepció basada en la idea que les ciutats poden ser més intel·ligents i eficients gràcies a les tecnologies i a les dades que elles i els seus habitants generen. Només amb aquest plantejament ja es poden identificar alguns dels conflictes vectors d'aquesta aproximació, que tenen a veure amb qüestions bàsiques, com ara la manera en què es desenvolupa la tecnologia, en quines condicions i amb quines finalitats, quins són els models de negoci existents després cada nova innovació, com es recullen i es gestionen les dades i sobretot quines polítiques públiques (i urbanes) es desenvolupen al seu voltant. I totes aquestes qüestions ens remetent a les relacions de poder. No són poques les veus crítiques que ja han alertat dels límits i riscos d'aquesta concepció, que ignora completament els impactes del seu desplegament.[1]

Al final, la *smart city* resulta ser un model de desenvolupament tecnològic basat en una forta centralització i habitat per les grans firmes internacionals, que ofereix solucions de dubtosa

aplicació, amb uns costos elevadíssims i obrint mercat en el sector públic gràcies a la tendència global del solucionisme tecnològic[2] i el seu poc rebuig social. L'aposta concep una ciutat (i la seva tecnologia) que pensa per si sola, on les persones queden individualitzades i esdevenen generadores de dades i receptors passives de les millores tecnològiques, alhora que es construeix una infraestructura que pensa i articula les millors decisions gràcies a incomprendibles models i suposats sistemes d'intel·ligència artificial. S'apunta cap a un model tecnocràtic de govern que anul·la la dimensió col·lectiva de la ciutat i en què la ciutadania deixa de ser protagonista i sobirana per esdevenir una generadora passiva d'informació digital. Una aproximació característica d'un neoliberalisme econòmic global ja conegut.

[1] March, H., i Ribera-Fumaz, R. (2016). "Smart contradictions: The politics of making Barcelona a Self-sufficient city". *European Urban and Regional Studies*, 23(4), 816-830.

[2] Morozov, E. (2015). *La locura del solucionismo tecnológico* (vol. 5.010). Katz Editores i Capital Intelectual.

“Al final, la *smart city* resulta ser un model de desenvolupament tecnològic basat en una forta centralització i habitat per les grans firmes internacionals, que ofereix solucions de dubtosa aplicació i amb un cost elevadíssim”.

COMPARTEIX AQUEST FRAGMENT

A això s'hi afegeix l'arribada d'una suposada economia col·laborativa protagonitzada per plataformes com Airbnb o Uber. El model econòmic continua fortament centralitzat i l'acompanya una més que dubtosa qualitat democràtica. Aquestes empreses globals, amb seu a Silicon Valley, troben una nova font de riquesa urbana: una certa col·laboració entre "iguals" per a una major distribució de les rendes. Supòsits iguals, perquè una part molt important dels allotjaments d'Airbnb pertany a fons d'inversió i/o a un grup molt reduït de grans propietaris, com apuntava recentment *Eldiario.es*. Aquestes plataformes, a més, contribueixen a aguditzar conflictes locals que comencen a adquirir una escala global, com els vinculats al turisme massiu, l'encariment

descontrolat de l'habitatge o la mobilitat urbana. De nou, la relació entre tecnologia i ciutat no solament és conflictiva, sinó que també aguditza les desigualtats socials i visibilitza la desregulació existent per fer-hi front. I és que tots dos casos apunten en una mateixa direcció: la constatació dels límits polítics i democràtics dels models dominants de desenvolupament tecnològic, en què preval el desenvolupament econòmic privat enfront dels drets de la ciutadania.

Tecnologia, xarxes, poder i contrapoder

Cap desenvolupament tecnològic no és actualment exempt d'intencionalitat política. La tecnologia en l'era digital reflecteix algunes de les relacions de poder més importants de l'economia global. No és casualitat que les cinc empreses més importants de la principal borsa nord-americana (NASDAQ) siguin del sector tecnològic: Apple, Google, Microsoft, Amazon i Facebook. Per sort, l'espectre tecnològic és immensament més gran gràcies a internet. La xarxa de xarxes, que va ser concebuda i dissenyada com un espai distribuït de llibertat i de comunicació horitzontal, avui dia és un espai en disputa entre els qui continuen defensant aquesta idea originària i aposten per una defensa de la neutralitat de la xarxa, i els qui busquen la manera de privatitzar i controlar-ne algunes parts o protocols.

Internet avui dia també és un espai de conflicte, sobretot polític. En l'última dècada hem vist emergir mobilitzacions ciutadanes multitudinàries en què les xarxes socials i internet han servit tant per superar els límits de l'accés als grans mitjans de comunicació com per generar formes emergents de protesta —el 15M a les principals ciutats espanyoles o el moviment Occupy als Estats Units. El moviment feminista i la vaga del 8 de març constitueixen un dels exemples a escala global, amb l'articulació de xarxes globals de col·laboració, coordinació i difusió de les protestes. Per desgràcia, importants governs i líders mundials han entès també la rellevància de les xarxes per comunicar els seus projectes i han començat a colonitzar-les en benefici propi. Aquestes estratègies de comunicació presenten uns riscos per a la democràcia que no podem ignorar.

Una altra gran amenaça de la societat xarxa és a les dades, actualment la principal matèria primera de generació de riquesa. La majoria de les dades de la ciutadania global es troben en mans d'unes poquíssimes empreses que ja han trobat fructífers models de negoci a través del seu mercadeig per a la publicitat comercial i política. És el que es coneix com a *capitalisme de vigilància*,^[1] una nova onada de capitalisme basat en les dades encaminada a controlar el conjunt de la indústria.

[1] Zuboff, S. (2019). *The Age of Surveillance Capitalism: The Fight for a Human Future at the New Frontier of Power*. PublicAffairs.

Cap a la ciutat democràtica

“Cap desenvolupament tecnològic no és actualment exempt d'intencionalitat política. La tecnologia en l'era digital reflecteix algunes de les relacions de poder més importants de l'economia global”.

COMPARTEIX AQUEST FRAGMENT

La crisi de les democràcies occidentals té a veure amb la corrupció, la desconfiança envers les institucions públiques, la seva incapacitat de donar resposta als principals problemes col·lectius i el creixent anhel social d'obrir espais i marcs de participació política rellevants més enllà dels esdeveniments electorals. Aquest anhel de participació, per sort, també es manifesta a través de múltiples repertoris d'acció col·lectiva: mobilitzacions, accions, proposicions de llei, campanyes, etc. Sorgeixen nombrosos projectes i iniciatives de ciutat que obren l'espectre de la democràcia, experimentant amb noves formes de govern del comú en les quals les tecnologies digitals tenen un paper fonamental.

Davant les creixents amenaces a la democràcia d'un determinat model de desenvolupament tecnològic, cal articular una nova relació política amb la tecnologia, obrir les vies de participació política i arbitrar els mecanismes perquè la ciutadania prengui part en el procés de deliberació i construcció de l'espai col·lectiu. Ara bé, aquesta demanda ha d'anar acompanyada de polítiques garantistes dels drets fonamentals i atendre al repte democràtic de reconèixer i gestionar els conflictes urbans.

La ciutat democràtica representa un model de desenvolupament que, reconeixent la centralitat de la tecnologia per a l'acció col·lectiva, se centra en les pràctiques democràtiques i en aquestes accions, polítiques i desenvolupaments tecnològics que es posen al servei de la col·lectivitat per fer de la ciutat un espai més habitable, humà, creatiu, afectiu i garantista pel que fa a riquesa i a la seva distribució.

A manera de resum, podem dir que el primer repte que afronten les ciutats en el terreny de la tecnologia i la democràcia és ser capaces de generar les seves pròpies infraestructures tecnològiques sobiranes i controlades democràticament, a partir d'una aposta per solucions tecnològiques lliures i obertes i amb models de governança plenament participats. De fet, qualsevol desenvolupament tecnològic finançat pel sector públic hauria de ser lliure (amb llicències lliures), com a forma de retorn social.

“Cal articular una nova relació política amb la tecnologia, obrir les vies de participació política i arbitrar els mecanismes perquè la ciutadania prengui part en el procés de deliberació i construcció de l'espai col·lectiu”.

COMPARTEIX AQUEST FRAGMENT

Solucions tecnològiques amb aquestes característiques també haurien de poder articular la mateixa democràcia, generant espais digitals segurs i robustos on es garanteixin drets bàsics com l'anonimat, la seguretat i la no manipulació, i que permetin una comunicació lliure per gestionar aspectes comuns de la ciutat. El projecte Decidim,⁴ la plataforma digital per a la participació política desenvolupada per l'Ajuntament de Barcelona i avui ja estesa a més de cinquanta ciutats, avança clarament en aquesta direcció, recuperant quotes de sobirania tecnològica i exemplificant una nova relació plenament garantista amb les dades.

El segon repte és que les ciutats han d'esdevenir veritables laboratoris de democràcia real, a partir del desplegament de polítiques públiques orientades a recuperar el coneixement i la intel·ligència residents en el conjunt del teixit social per donar solució als principals problemes comuns. Això s'ha de fer garantint els drets bàsics, identificant les dinàmiques de desigualtat i els centres de poder i obrint, sense por, espais per a l'autonomia i l'autoorganització social. Com diu Silvia Federicci, cal recuperar la relació entre política i vida quotidiana, entre producció i reproducció, per tornar la política a la ciutat i als seus habitants.

El tercer repte consisteix a entendre la ciutat global^[1] i les dinàmiques econòmiques, els fluxos financers i les polítiques de gran escala que transcendeixen i superen les capacitats locals

d'autogovern, per tal de construir xarxes confederades de ciutats per donar respostes democràtiques a conflictes que transcendeixen l'àmbit local.

En definitiva, les ciutats en l'era digital continuen sent espais de desenvolupament i expansió del capitalisme global i de les seves mutacions d'adaptació als nous mitjans, però també són espais de resistència, cooperació i esperança, d'experimentació i innovació tecnopolítica amb nous models i pràctiques dirigits a aconseguir una democràcia real.

[1] Sassen, S. (2007). *Una sociología de la globalización*. Katz editores.

Publicacions recomanades

Tecnopolítica y 15M: La potencia de las multitudes conectadas
UOC, 2015

Tecnopolítica, internet i r-evolucions. Sobre la centralidad de redes digitales en el #15M
Icaria, 2012

Temàtiques relacionades

Administració pública | Economia i empresa | Participació | Tecnologia, innovació i coneixement

BARCELONA METRÒPOLIS
N.110-GEN.19

La revolució digital i la intel·ligència artificial canviaran la vida de les ciutats com encara no podem imaginar. Ja les està canviant. Però les tecnologies no són neutres. Poden reforçar la concentració del poder en poques mans o poden ampliar i enfortir la democràcia. Depèn de si els ciutadans tenen el control de les dades que generen i de les regles que entre tots puguem establir.

Ciutat digital

INDEX

DEL NÚMERO

N110 - GEN. 19

ÍNDEX

Enllaços

Decidim

[Ves-hi](#)

El butlletí

Subscriu-te al nostre butlletí per estar informat de les novetats de *Barcelona Metròpolis*

SUBSCRIU-T'HI